

راهنمایی تصویری درباره خاستگاهها و معانی

افسانه‌ها و اسطوره‌ها

فیلیپ ویلکینسون

دایرةالمعارف مصور افسانه‌ها و اسطوره‌ها

نویسنده: فیلیپ ویلکینسون
مترجمین: معصومه انصاری، حبیب بشیرپور
ناشر: سایان
مدیر هنری: سلمان رئیس‌عبداللهی
صفحه‌آرایی: محمد محمدی
اسکن و پردازش تصاویر: محمود رسایی
ویراستار: موسسه ویراستاران (اختر آقاجونی، طیبه حسین‌زاده، فاطمه حاتمی، محمد محمدی)
لیتوگرافی: ستاره سبز
چاپ: ستاره سبز
صحافی: نمونه
شمارگان: ۲۲۰۰
نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۵
قیمت: ۷۲۰۰۰ تومان

سرشناسه: ویلکینسون، فیلیپ، ۱۹۵۵-م.
عنوان و نام پدیدآور: دایرةالمعارف مصور افسانه‌ها و اسطوره‌ها/نویسنده فیلیپ ویلکینسون؛ مترجمین معصومه انصاری، حبیب بشیرپور.
مشخصات نشر: تهران: نشر سایان، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری: عنوان اصلی: Myths & legends
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۱۶۹-۰۲۰-۱
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
یادداشت: عنوان اصلی: Myths & legends
موضوع: Mythology
موضوع: افسانه‌ها و قصه‌ها
شناسه افزوده: انصاری، معصومه، ۱۳۴۴، مترجم
شناسه افزوده: بشیرپور، حبیب، ۱۳۴۷، مترجم
رده بندی کنگره: ۲۱۳۹۵/۹۲۱۲/BL
رده بندی دیویی: ۳۹۸/۲
شماره کتابشناسی ملی: ۴۴۵۸۳۴۸

راهنمای خرید کتاب
دایرةالمعارف مصور افسانه‌ها و اسطوره‌ها

تهران، خیابان انقلاب، خیابان فخر رازی، بن بست فاتحی
داریان، پلاک شش، واحد دو
تلفن: ۶۶۴۰۹۵۵۸ - ۶۶۴۰۹۸۸۵

تهران، خیابان دماوند، خیابان سازمان آب، خیابان چهارم
غربی، پلاک ۲۸ • تلفن: ۷۷۳۵۴۱۰۵

فروش اینترنتی/ www.gbook.ir • ارسال رایگان
تهران: ۶۶۵۷۱۶۱۶ • شهرستان‌ها: ۶۶۵۷۱۶۲۷

آدرس مراکز فروش این کتاب در کلیه شهرستان‌ها را از
این شماره تلفن‌ها بخواهید:
۸۸۲۰۸۲۳۶ • ۷۷۳۵۴۱۰۵

© حق چاپ برای انتشارات سایان محفوظ می‌باشد.
• هرگونه اقتباس و استفاده از تصاویر و محتوای این اثر
منوط به اجازه کتبی از ناشر است.

۸۲	خدایان نگهبان	۶	مقدمه
۸۴	خدایان باروری و حاصلخیزی		
۸۶	پان و سیرینکس	۱۰	اروپا
۸۸	اروپای شمالی	۱۴	اروپای قدیم
۹۰	خاستگاه‌های اسکاندیناویایی	۱۶	آفرینش در یونان باستان
۹۲	کیهان اسکاندیناویایی	۱۸	نبرد کیهانی
۹۴	خدایان اسکاندیناویایی	۲۰	دوازده المپی
۹۶	لوکی	۲۴	ژئوس
۹۸	آخرین نبرد	۲۶	آفرینش انسان
۱۰۰	کالوالا	۲۸	آپولو
۱۰۴	داستان‌های قهرمانی و جوانمردی	۳۰	پوزئیدون و سیل
۱۰۶	بیوولف	۳۲	وجودات افسانه‌ای
۱۰۸	افسانه‌های حلقه	۳۴	دیونیسوس
۱۱۰	خدایان زمین	۳۶	آتنا
۱۱۲	اروپای غربی	۳۸	عشق‌ها، آفریت
۱۱۴	اسطوره‌های سلتی‌های باستان	۴۰	ایزدبان‌های
۱۱۶	مجموعه داستان اولستر	۴۲	دنیای زیرین
۱۱۸	مجموعه داستان‌های مربوط به فین	۴۴	اورفئوس در دنیا زیرین
۱۲۰	دنیا‌های جادویی	۴۶	خان‌های هرکول
۱۲۴	مینیوگی	۴۸	باغ هسپریدها
۱۲۶	پادشاه آرتور و شوالیه‌هایش	۵۰	تئوس و مینوتائور
۱۲۸	جام مقدس	۵۲	بلروفون و پگاسوس
۱۳۰	اروپای شرقی و مرکزی	۵۴	قهرمانی‌های پرسئوس
۱۳۲	شچی فناپذیر	۵۶	بچه‌های رهاشده
۱۳۴	افسانه‌های جادوگر	۵۸	ادیپوس
۱۳۶	اسطوره‌های جنگل و آب	۶۰	جنگ تروا
۱۳۸	خدایان و ایزدانوان عشق	۶۴	اودیسه
۱۴۰	پرندۀ آتشین	۶۸	ضدقهرمان‌های قدیمی
۱۴۲	خدایان اسلاوی قدرت	۷۰	زنان ضدقهرمان قدیمی
		۷۲	آرگونوت‌ها
۱۴۴	آسیای مرکزی و غربی	۷۶	خدایان و ایزدانوان رومی
۱۴۸	آسیای غربی	۷۸	آییناس و خاستگاه‌های روم

۲۹۰	اسطوره‌های شمالگان	۲۲۶	سوسانو و فرزندانش	۱۵۰	انوما الیش
۲۹۲	امریکای میانی	۲۲۸	کینتارو	۱۵۴	انیانا
۲۹۴	پوپول ووه			۱۵۶	حماسه گیلگمش
۲۹۸	اسطوره‌های مار پردهار	۲۳۰	آفریقا	۱۵۸	اسطوره‌های آگاریتی
۳۰۰	خدایان طبیعت ازتک	۲۳۴	مصر باستان	۱۶۰	اسطوره‌های هیتی‌ها
۳۰۴	منطقه دریای کارائیب	۲۳۶	آغاز دنیا	۱۶۲	خدای بزرگ آسمان
۳۰۶	پنج دوره	۲۳۸	کتاب مردگان	۱۶۴	خدایان سرنوشت و اقبال
۳۰۸	خدایان و ارواح	۲۴۰	قتل پادشاه	۱۶۶	آسیای مرکزی و عربستان
۳۱۰	قده	۲۴۴	ایزدبانوهای نیل	۱۷۰	جنگ در برابر شر
۳۱۲	امریکای جنوبی	۲۴۶	سفر به سرزمین اموات	۱۷۲	افسانه رستم و سهراب
۳۱۴	نقطه شروع اینکا	۲۴۸	سرزمین غیبی	۱۷۴	اسطوره‌های مغولی راجع به حیوانات
۳۱۸	خدایان آسمان نزد ساکنان کوه‌های آند	۲۵۰	خاسته‌های آفریقایی	۱۷۶	خدایان جنگ
۳۲۰	ارواح مکان	۲۵۲	سسه	۱۸۰	حماسه گسارخان
		۲۵۴	قهرمانان اسطوره‌ها		ایزد بانوی اللات
۳۲۲	اقیانوسیه	۲۶	آفریقای رزنی	۱۸۲	آسیای شرقی و جنوبی
۳۲۶	استرالیا	۲۵۸	لونکاندو	۱۸۶	آسیای جنوبی
۳۲۸	مار رنگین کمان	۲۶۰	موندو	۱۸۸	خدایان ودایی
۳۳۰	خواهران آغازین	۲۶۲	پادشاه عاقل	۱۹۰	برهما و آفرینش
۳۳۲	کشتن لومالوما	۲۶۴	آفریقای شرقی	۱۹۴	شیوا
۳۳۴	برام - برام - بولت	۲۶۶	اولین گله گاو	۱۹۶	ده اوتار ویشنو
۳۳۶	پلی نریا	۲۶۸	شمن‌ها	۱۹۸	دورگا
۳۳۸	تانگاروا	۲۷۰	آفریقای جنوبی	۲۰۰	رامایانا
۳۴۰	ستگاه مرگ	۲۷۲	اسطوره‌های قوم سان	۲۰۶	مهابهاراته
۳۴۲	سنگ‌ساز مقدس	۲۷۴	هلاکانیانته	۲۰۸	خاستگاه رود گنگ
			داستان‌ها مردمی در آفریقای جنوبی	۲۱۰	آسیای شرقی
		۲۷۶	امریکا	۲۱۲	پان گو جهان را می‌آفریند
		۲۸۰	امریکای شمالی	۲۱۴	افسانه‌های قهرمانان چینی
		۲۸۲	شکل‌گیری ناواجو	۲۱۶	دربار امپراتور جاید
		۲۸۴	نیاکان	۲۱۸	ده خورشید آسمان
		۲۸۶	کلاغ نور را می‌دزدد	۲۲۰	ماجرای مانکی
		۲۸۸	سفر به آسمان	۲۲۲	آفرینش ژاپنی

[مقدمه]

۲۲

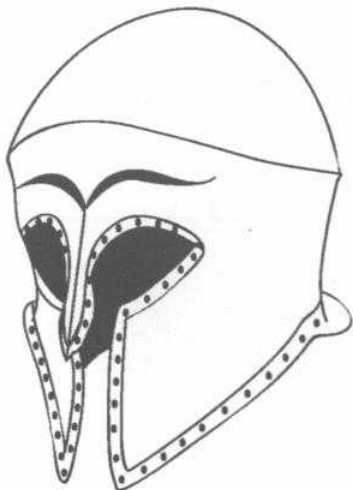
اسطوره‌ها در بسیاری از فرهنگ‌های سراسر دنیا، داستان خدایان و قهرمانان و وقایع بزرگ کیهانی است. آن‌ها به ژرف‌ترین و اساسی‌ترین موضوعات، نظیر آفرینش جهان و نسل بشر، ماهیت خدایان و ارواح، سرگذشت ما پس از مرگ و چگونگی خاتمه یافتن دنیا می‌پردازند. این اساطیر عشق و حسادت (غیرت)، جنگ و صلح و نیز خیر و شر را بررسی می‌کنند. این مباحث بسیار مهم را در اساطیر، با طرح داستان‌های جالب، شخصیت‌های زنده و پرشور و صحنه‌های به یادماندنی کاوش و بررسی می‌کنند. این‌ها همه عمیق‌ترین عواطف ما را متأثر می‌کنند و به همین دلیل، همیشه جالب و فریبنده‌اند.

در آغاز، نسل‌های متوالی پیرامون آتش، اسطوره‌ها را در قالب حکایت و داستان نقل می‌کردند و هنوز هم در برخی

جاها، اسطوره‌ها به صورت شفاهی منتقل می‌شوند. بعدها با اختراع خط، مردم نوشتن اسطوره‌ها را شروع کرده و آن‌ها را با شیوه‌هایی جدید و تبدیل آن‌ها به نمایش، شعر یا رمان مطرح کردند. مهم‌ترین بخش ادبیات دنیا، از حماسه یونانی هومر گرفته تا داستان‌های بلند نویسندگان قدیمی ایسلندی (ساگا)، بر مبنای این اسطوره‌های بسیار کهنی است که در آغاز به صورت شفاهی گفته می‌شدند.

اسطوره‌های بی‌شمار

به دلیل اینکه اسطوره‌ها منشأ شفاهی دارند، دستخوش تغییر شده‌اند. هریک از اسطوره‌ها بارها بازگو شده و بسیار تغییر کرده‌اند. اغلب نوع «صحیح» و جداگانه‌ای از هر اسطوره وجود ندارد. نام خدایان در قبایل مختلف تغییر می‌کند و گروه‌های همسایه به شیوه‌هایی مختلف، یک توهم و مسئلهٔ بزرگ را در قالب داستان توضیح داده‌اند

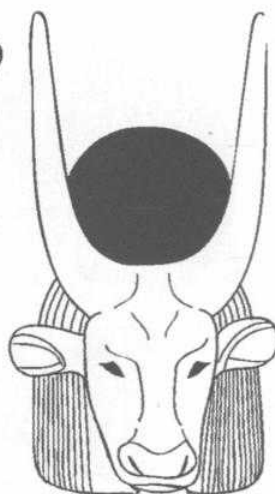

برخی فرهنگ‌ها هزاران خدا دارند؛ بدین ترتیب، اغلب، امکان تغییرات و تنوع در اسطوره‌های آن‌ها بی‌حد و حصر است.

و این چنین است که گونه‌های مکتوب از هر اسطوره، در مقام بازگویی، بسیار متنوع و گوناگون می‌شود. این کتاب تنها بخشی از اسطوره‌های دنیا را مطرح کرده و برای هر اسطوره، فقط نمونه‌ای ارائه می‌کند. در واقع این کتاب شامل گزیده‌ای از اسطوره‌هاست. این اسطوره‌ها در جای جای جهان، بیشتر از دیگر اسطوره‌ها مطرح بوده است. همچنین در بسیاری از فرهنگ‌های اروپایی نیز این اسطوره‌ها مطرح بوده و بر سراسر دنیا تأثیر زیادی گذاشته است؛ چراکه اروپاییان اسطوره‌های خود را مکتوب و تاحدممکن منتشر کرده‌اند.

کیهان و مردم

در بین انواع بی‌شمار اسطوره‌ها، موضوعات مشترکی وجود دارد. تقریباً هر موضوع اسطوره‌ای با این سؤال آغاز می‌شود: «آغاز جهان چگونه بود؟» اغلب، خالق ناشناخته

از نظر اقوام قدیمی، وجود خدایان، چگونگی درخشش خورشید و از کجا آمدن باران را توضیح می‌داد.

خدایان و قدرت‌های آنان

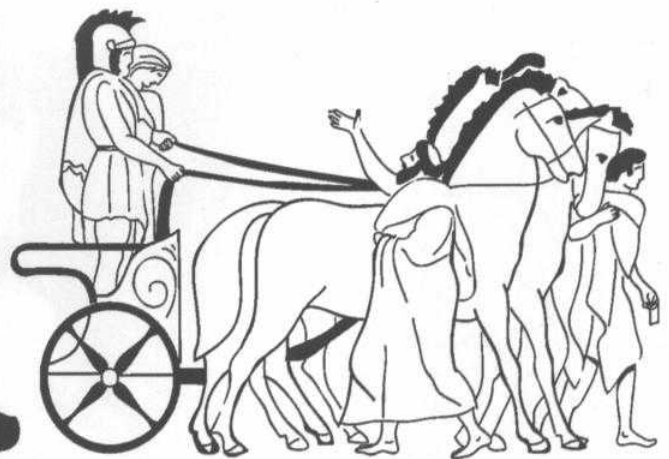
وظایف و نقش‌های آن‌ها مربوط می‌شود.

بسیاری از اسطوره‌ها، دربارهٔ افراد بشری و فانی است که قدرت‌های فراانسانی شگفت‌انگیزی دارند: این قهرمانان وظایفی به‌ظاهر غیرممکن انجام می‌دهند؛ در نبردها با دست خالی و به‌تنهایی پیروز می‌شوند و حتی از دنیای زیرین و پس از مرگ بازدید می‌کنند. آن‌ها همچنین ممکن است قهرمانان فرهنگی شوند؛ یعنی کسانی که به مردم مهارت‌های مهمی همچون روشن کردن آتش را تعلیم داده‌اند. دستاوردهای این قهرمانان، اغلب آن‌چنان بزرگ است که بعد از مرگ، خدا می‌شوند.

اسطوره‌های عوامل طبیعی

در بین انواع خدایان، مهم‌ترین خدایان آن‌هایی هستند که به عوامل طبیعی تعلق دارند و از همه چشمگیرتر خورشید و باران است. این دو خدا به رشد محصولات کمک می‌کنند

بیشتر فرهنگ‌ها تعداد زیادی خدا یا ارواح دارند که گاه شمار آن‌ها به هزاران می‌رسد؛ چراکه در همه‌جا ارواح وجود دارند. در سرزمین‌های خوری مانند ژاپن و آفریقا، ممکن است هر صخره، رود، دریاچه یا پشته روح خودش را داشته باشد. بسیاری از آن‌ها خدایان وحشی هستند و عمدتاً همان مردمی آن‌ها را می‌پرستند که در نزدیکی آن‌ها زندگی می‌کنند و در مقدس‌بودنشان سهم دارند. حتی در فرهنگ‌هایی که هزاران خدا دارند، گروه‌هایی از خدایان اصلی و مرکزی وجود دارند که به‌سبب قدرت‌های خاصشان به‌خوبی شناخته‌شده هستند. برخی از این خدایان عبارت‌اند از: خدایان خورشید، باران، دریا، آسمان، کوه‌ها و رودخانه‌ها. خدایان اختصاصی نیز به شکار، کشاورزی، عشق، تولد بچه، جنگ و مرگ رسیدگی می‌کنند. اسطوره‌های دربرگیرندهٔ این خدایان مشخصاً به

می‌کند که موجب شده است تا هر بخش طبیعی، موجودیت و هستی یابد: یعنی این سرزمین و مردمش و اسطوره‌های آن به‌طور جدایی‌ناپذیری به هم پیوسته‌اند. اسطوره‌ها به‌قدری برای یونانیان باستان مهم و باارزش بودند که آن‌ها بزرگ‌ترین شهر خود آتن را به نام «آتنا»، ایزدبانوی حامی این شهر نامیدند. اینکاها حاکمانشان را از تبار خدای خورشید می‌دانستند و از نظر نیروی‌های باستان، جنگجویانشان سعی می‌کردند با خدای بزرگ آنان، «آدین»^۲ رقابت کنند.

اهمیت و ضرورت اسطوره‌ها نه‌تنها در بازگویی‌های بی‌شمار آن‌ها، بلکه به‌جهت شیوه‌الهام‌بخشی خدایان و قهرمانان و مخلوقات آن‌ها به اهل هنر است. هنرمندان از چین تا روم باستان، تصاویر این خدایان را کشیده یا کنده‌کاری کرده‌اند که این عمل گاهی، جلوه‌ای از پرستش محسوب می‌شده و گاهی نیز به‌صورتی ساده‌تر، بزرگداشت خدایان و رفتار آن‌ها بوده است.

اسطوره‌ها در نتیجه ارتباط صمیمی بین مردم و دنیای طبیعی و ارواح به‌ظهور می‌رسند. این ارتباط صمیمی بسیاری از ما از دست داده‌ایم. اسطوره‌ها بر مرزهای بین واقعیت و خیال عمل می‌کنند، رفتار عجیب و غریب و باپایدار و عدم قطعیت را می‌ستایند و نیروهای کیهانی هراس‌انگ را توصیف می‌کنند. اما آن‌ها به الهام‌ها و هیجان‌های بزرگ نیز می‌پردازند. از آنجاکه اسطوره‌ها با اذهان و قلب‌ها ارتباط دارند و به همان اصل و عمق وجود ما می‌رسند، بحال زین داستان‌های ما هستند.

و نسبت به همه خدایان، بسیار بیشتر و گسترده‌تر پرستش می‌شوند؛ برای نمونه، خدای خورشید قوم اینکا، «اینتی»^۱ و خدای آسمان یونانیان، «زئوس» قدرتی فوق‌العاده دارند. برخی از شناخته‌شده‌ترین موضوعات اسطوره‌ای بسیار مشهور، به عوامل طبیعی ارتباط می‌یابد. بسیاری از فرهنگ‌ها، اسطوره‌ای دارند که در آن، با ناپدید شدن خورشید، دنیا از غذا و گرما محروم شده و علت شب و روز پدیدار می‌شود. فرهنگ‌هایی مانند فرهنگ چین و بخش‌هایی از آفریقا، اسطوره‌ای دارند که در آن تابش خورشید آن‌چنان شدید و طولانی است که خدایان نور آن را کاهش داده و شب را در برابر آن قرار می‌دهند. در سراسر دنیا، خدایان خشمگین سیل‌های بزرگی به‌راه می‌فرستند. گاهی این سیل‌ها همه‌چیز را نابود می‌کند؛ ولی یک خانواده انسانی نجات پیدا می‌کند و دوباره همه‌چیز را به حال اول می‌گرداند. داستان‌هایی شبیه به این‌ها، علت بلایای طبیعی را توضیح می‌دهند و برای جلوگیری از جاری شدن خشم خدایان، مردم را به احترام گذاشتن به خدایان تشویق می‌کنند. آن‌ها همچنین داستان‌هایی مهیج درباره عملیات‌های مخبرانه یا تلاش‌هایی درباره نجات هستند.

اهمیت اسطوره‌ها

اسطوره‌ها تقویت‌کننده هویت فرهنگی مردمی هستند که آن‌ها را بازگو می‌کنند. از نظر بومیان استرالیا، اسطوره‌های اصلی هر قبیله نه‌تنها از اجداد و پیشینیان آن‌ها می‌گوید، بلکه در سراسر این سرزمین‌ها، از روش‌هایی صحبت

